

kirjaamo@lvm.fi

Viite: Lausuntopyyntö LVM/2219/03/2016

Lausunto tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esitysluonnoksesta, joka koskee tietoyhteiskuntakaaren muuttamista. Lausuntonaan liitto toteaa seuraavaa:

Pääviestit

1. Ehdotuksessa asetetaan televisiotoimijoille ääni- ja tekstityspalveluvelvoitteita näkö- ja kuulorajoitteisten kansalaisten perusoikeuksien turvaamiseksi. Velvoitteiden täyttämistä aiheutuvat kustannukset maksettaisiin julkisista varoista vain Yleisradio Oy:lle, ei yksityisille yrityksille. Medialiitto esittää, että kustannukset korvattaisiin julkisista varoista myös markkinaehtoisesti toimiville yrityksille, joiden elinkeinovapautteen velvoite voimakkaasti puuttuu. Hallituksen esityksestä olisi syytä pyytää perustusvaliokunnan lausunto.
2. Ehdotuksen mukaan Viestintävirasto ei voisi myöntää ohjelmistolupia, jos hakijan epäiltäisiin rikkovan arpajaislain markkinointisäännöksiä tai kuvaohjelmalain ikärajasäännöksiä taikka syyllistyvän kiihottamiseen kansanryhmää vastaan. Ehdotus merkitsee viranomaisen ennakkollista puuttumista sananvapauteen. Medialiitto vastustaa ehdotusta, koska se puuttuu suhteettomalla tavalla tiedotusvälineiden toimintaan. Erityisesti markkinointia ja ikärajoja koskevat perusteet eivät ole yhteiskunnallisesti riittävän painavia oikeuttaakseen ohittamaan perustuslain mukaisen sananvapauden ennakkoesteiden kiellon.
3. Esitysluonnokseen sisältyy hallitusohjelman mukaisesti useita sääntelyn keventämiseen tähtäviä muutoksia. Medialiitto pitää kannatettavana ehdotusta radiomainnonnan määrää koskevan säännöksen kumoamisesta. Televisio-ohjelmistojen eurooppalaisuutta koskevien vaatimusten joustavoittaminen sekä kaupallisten televisio- ja radioyhtymien valvontamaksujen alentaminen ovat merkittäviä askeleita oikeaan suuntaan. Kaupallisten ohjelmistojen sisällön eurooppalaisuus pitäisi kuitenkin olla vapaasti toiminnanharjoittajan

määrättävissä ja julkisen vallan asettamien velvoitteiden valvonta tulisi rahoittaa julkisin varoin.

Televisio-ohjelmistojen tekstitys ja äänitekstitys näkö- ja kuulorajoitteisille (211 §)

Ehdotuksen mukaan suomen- tai ruotsinkielisten televisio-ohjelmistojen ääni- ja tekstitysvelvoitteet laajennettaisiin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määriteltäviin ohjelmistoihin, jotka lähetetään valtakunnallisen ohjelmistotoimiluvan nojalla ja jotka palvelevat useita eri yleisöryhmiä.

Velvoitteet ovat aiemmin koskeneet vain yleisen edun kanavia. Se, etteivät televisiotoimijat ole enää hakeneet toimilupia yleisen edun kanaville, on vakava signaali markkinaehtoisesti toimiville yrityksille asetettujen velvoitteiden raskaudesta. Ääni- ja tekstitysvelvoitteet aiheuttavat yrityksille suhteettoman suuren kustannustaakan. Esimerkiksi televisiokanava Neloselle aiheutuu velvoitteista yli puolen miljoonan euron suuruinen kustannus.

Kustannuksille asetettu yhden prosentin enimmäismäärä televisiotoiminnan harjoittajan edellisen kauden liikevaihdosta pyrkii kohtuullistamaan tilannetta, mutta ei ole riittävän tehokas.

Ehdotuksen perusteluissa on viitattu näkö- ja kuulorajoitteisten henkilöiden viestien vastaanottamisen oikeuteen, oikeuden omaan kieleen turvaamiseen sekä julkisen vallan velvollisuuteen turvata perusoikeuksien toteutuminen. Velvoitteilla puututaan toisaalta voimakkaasti televisiotoimijoiden elinkeinovapauteen, ja julkisella vallalla on velvollisuus turvata myös tämän perusoikeuden toteutuminen.

Tekstitys- ja äänitekstitysvelvoite kuuluu erityisryhmien palveluna julkiseen palveluun. Velvoitteesta aiheutuvat kustannukset esitetään korvattavaksi vain julkisen palvelun toimijalle, mutta ei muille velvoitetuille. Kustannusten korvaaminen pelkästään Yleisradiolle heikentää yksityisten toimijoiden suhteellisia kilpailuedellytyksiä katsojamarkkinoilla, mikä vaikuttaa kielteisesti sananvapautta tukevaan viestinnän moniarvoisuuteen.

Yhdenvertaisuuslainsäädännön kannalta tekstitys- ja äänitekstitysvelvoitteet rinnastuvat pikemminkin uusien, taloudellisesti kannattamattomien erityispalveluiden tuottamiseen kuin toimintarajoitteisten hyväksi tehtäviin kohtuullisiin mukautuksiin. Tästä syystä palvelut tulisi perusoikeuksien aktiivisen turvaamisvelvoitteenkin näkökulmasta tuottaa valtion eikä yksityisten toimijoiden kustannuksella.

Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut siihen, että kaikessa päätöksenteossa vahvistetaan elinkeinoelämän kilpailukykyä. Ehdotetut tekstitys- ja äänitekstitysvelvoitteet kuitenkin heikentävät yksityisten televisioyriyten kilpailukykyä. Velvoitteista aiheutuvat

kustannukset ovat moninkertaiset verrattuna niihin kustannussäästöihin, jotka esityksessä ehdotetuista valvontamaksujen alennuksista yrityksille aiheutuvat.

Edellä sanotuun perusteisiin Medialiitto esittää, että ääni- ja tekstitysvelvoitteista aiheutuvat kustannukset korvataan täysimääräisesti julkisista varoista paitsi Yleisradiolle, myös yksityisille mediayrityksille. Toissijaisesti esitämme 1 prosentin kustannuskaton kohtuullistamista 0,1 prosentiksi televisiotoiminnan harjoittajan veloitteen kohteena olevan kanavan liikevaihdosta. Lisäksi esitämme, että hallituksen esityksestä pyydetäisiin eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Ohjelmisto- ja radiotoimilupien myöntämisen ja peruuttamisen edellytykset (25, 28, 32, 36 ja 40 §)

Viestintävirastolle asetetaan luonnoksessa uusia reunaehtoja ohjelmistoluvan, lyhytaikaisen ohjelmistoluvan ja radioluvan myöntämiseen. Virasto voisi myöntää luvat, jollei luvan hakijan perustellusta syystä epäiltäisi rikkovan arpajaislain markkinointisäännöksiä, kuvaohjelmalain ikärajasäännöksiä tai syyllistyvän rikoslaissa rangaistavaksi säädettyyn kiihottamiseen kansanryhmää vastaan. Vastaavilla perusteilla voitaisiin myös peruuttaa myönnetty ohjelmistolupa.

Muutosten tarvetta ei ole tarkemmin perusteltu, vaan ehdotuksessa viitataan yleisesti ”viime aikoina ilmenneisiin tarpeisiin”. Vaikka nämä tarpeet olisivat sinänsä ymmärrettäviäkin, ehdotus on ongelmallinen perustuslain 12 §:ssä asetetun sananvapauden ennakoesteiden kiellon kannalta. Sananvapauden rajoittaminen on erityisen merkittävää, kun kysymys on mahdollisuudesta kieltää ennakolta tiedotusvälineen toiminnan aloittaminen.

Ehdotuksessa tarkoitettu moitittava toiminta on sanktioitu asianmukaisesti arpajaislaissa, kuvaohjelmalaissa ja rikoslaissa. Lainvastaiseen toimintaan on siten mahdollista puuttua riittäväällä tavalla jälkikäteen.

Viranomaisen ennakkollinen puuttuminen sananvapauteen pelkän lainvastaisen toiminnan epäilyn perusteella on arveluttavaa. Jos hakija on aiemmin toiminut moitittavasti, se ei välttämättä merkitse sitä, että hän tulee myöhemmin toimimaan samalla tavalla. Toimiluvan myöntämättä jättäminen pelkän epäilyn perusteella muodostuu eräänlaiseksi rangaistukseksi hypoteettisesta teosta. Sanktioiden tulisi kuitenkin olla mahdollisia vain toteutuneista oikeudenloukkauksista tuomioistuimen päätöksellä.

Eryteisesti arpajaislain markkinointisäännösten ja kuvaohjelmalain lähetyisaikojen koskevien säännösten rikkominen ovat liian kevyitä perusteita sananvapauden ennakkolliseen rajoittamiseen. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan sen sijaan saattaa

tarkemmin rajattuna täyttää ainakin Euroopan ihmisoikeussopimuksen vaatimukset sananvapauden rajoitusperusteista.

Ehdotuksen mukaan ohjelmistolupa voidaan peruuttaa, jos luvanhaltija on toistuvasti ja vakavasti rikkonut arpajaislain markkinointisäännöksiä tai kuvaohjelmalain ikärajasäännöksiä. Tältä osin kysymys ei ole hypoteettisista rikkeistä, vaan jo toteutuneista.

Sääntelyn keventäminen - radiomainonnan määrä, ohjelmiston eurooppalaisuus ja valvontamaksut (223, 209 ja 294 §)

Ehdotuksen mukaan radiomainosten päivittäistä enimmäislähetysaikaa koskeva 20 prosentin rajoitus kumotaan. Medialiitto kannattaa ehdotusta. Mainonnan määrä rajautuisi jatkossa markkinaehtoisin perustein, joita ovat esimerkiksi kuluttajien halukkuus vastaanottaa mainontaa sekä mainosajan kilpailukykyinen hinnoittelu.

Televisio-ohjelmistojen eurooppalaisuusvaatimus perustuu audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaan direktiiviin. Medialiitto kannattaa ehdotettua muutosta eurooppalaisuusastevaatimuksen kansallisesta joustavoittamisesta. Kaupallisessa televisiotoiminnassa ohjelmatoiminnan harjoittajan tulisi voida päättää mahdollisimman vapaasti ohjelmistojen sisällöstä. Eurooppalaisten audiovisuaalisten sisältöjen tuottamista pitäisi tukea muilla, markkinoiden toimintaa vähemmän rajoittavilla tavoilla.

Kaupallista televisio- ja radiotoimintaa koskevia valvontamaksuja ehdotetaan esitysluonnoksessa alennettaviksi ja Yleisradion valvontamaksua vastaavasti korotettavaksi. Medialiitto pitää esitystä kannatettavana ja perusteltuna Viestintäviraston valvontatehtävissä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Yleisenä kannanottona toteamme kuitenkin, että julkisen vallan asettamien velvoitteiden valvonta tulisi rahoittaa julkisin varoin. Valvottavat eivät voi vaikuttaa velvoitteiden sisältöön, eikä heidän tulisi joutua vastaamaan valvonnan kustannuksista ainakaan silloin, kun he toimivat velvoitteiden mukaisesti.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg
toimitusjohtaja

Satu Kangas
johtaja, lakiasiat ja viestintäpolitiikka

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsentyrityksemme edistävät sananvapautta, kotimaista kulttuuria ja demokratiaa tuottamalla suomalaisille laadukkaita mediatuotteita ja -palveluja. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, Sanomalehtien Liitto ja Suomen Kustannusyhdistys. Yhdessä edustamme lähes 700:ää yritystä, jotka työllistävät noin 20 000 henkilöä ja tuottavat 4,3 miljardin euron liikevaihdon.